

Gyepkezelés egy hagyásfás legelőn

Időszakos vízborítású élőhely a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzetben

A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság az elmúlt években számos sikeres hazai és európai uniós program megvalósításában vett részt, főpályázóként vagy akár partnerként, határokon innen és túl. A Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) „Élő és élettelen természeti értékek megőrzése, vonalas létesítmények természetkárosító hatásának mérséklése” megnevezésű konstrukció azonban pályázati oldalról az eddigi legjelentősebb lehetőség, kihívás és vállalkozás. A 100%-os támogatottságú, előkészítési és megvalósítási szakaszból álló kétfordulós, meghívásos (nem nyílt) pályázat első fordulójában, a 12 alprojektbe foglalt fejlesztési tevékenységeket 3 szakaszban 5 pályázaton keresztül kívánja megvalósítani az igazgatóság. A megközelítőleg 1,2 milliárd forintnyi megvalósítási költséget, 2008 és 2010 között egy 86 millió Ft értékű első forduló, előkészítő munka fogja megalapozni.

A Környezet és Energia Operatív Program az Európai Unió 2007 és 2013 közötti költségvetési tervezési időszakára vonatkozó Új Magyarország Fejlesztési Terv átfogó céljának, horizontális politikáinak, valamint hat tematikus és területi prioritásának végrehajtását szolgáló operatív programok egyike. A Környezet és Energia Operatív Programban megfogalmazott fejlesztések célja, hogy mérsékelje hazánk környezeti problémáit, ezzel javítva a társadalom életminőségét és a gazdaság környezeti folyamatokhoz történő alkalmazkodását.

A kételtűk mentésének fontos eleme a békaterelő építése

1. pályázat: Természeti értékeink kezelésének komplex fejlesztése a BNPI működési területén

1.1. „A hollókői bagyásfás legelő rehabilitációja” c. alprojekt

A projekt célja a világörökség részét képező hollókői kultúrtáj hagyásfás legelőjének rehabilitációja, melyet a világörökségi címmegőrzés és tájészterítési szempontok egyaránt indokolnak. További cél a fás legelő fennmaradását veszélyeztető, kedvezőtlen szukcessziós folyamatok (záró társulás irányába történő átalakulás) szükség szerinti visszaszorítása, az özönművelés inváziójának megszüntetése.

1.2. „A bükki barlangok megőrzését, természeti állapotának helyreállítását szolgáló beruházások” c. alprojekt

A projekt célja a bükki barlangok természeti állapotának hatékony és korszerű megőrzése, illetve helyreállítása, az alábbi helyszíneken és tartalommal:

1. Az anna-barlangi lámpaflóra terjedésének megelőzése
2. A fokozottan védett barlangok lezárása, bejárat- és járatbiztosítása
 - Barlanglezárások (Kő-lyuk, Hillebrand, Jenő-barlang, Lilla-barlang, Kis-kőbáti-zsomboly, Szepesi-Láner-barlangrendszer, Anna-barlang)
 - Létra és egyéb segédeszközök beépítése (István-lápai-barlang, Szepesi-Láner-barlangrendszer)
 - Illegális beásások felmérése és visszatemetése (Kő-lyuk)
3. Fokozottan védett és megkülönböztetett védelmet igénylő barlangok vagyongazdálkodását lehetővé tevő szükséges ingatlanvásárlások az Anna-barlanghoz és a Szinva-szoros-barlanghoz kapcsolódóan
4. A Szeleta-barlang előterének és belsejének rehabilitációja (1. ütem)

1.3. „Légvezetékek cseréje földkábelre a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzet területén” c. alprojekt

A projekt célja a Hevesi Füves Puszták Tájvédelmi Körzetben – egy madárvédelmi szempontból számos problémát okozó veszélyes vezetékekkel rendelkező területen – egyes középfeszültségű légvezetékek szakaszok földkábelre történő kiváltása. Érintett kábelszakaszok a Mezőkövesd – Kisköre vonalon (23. és a 14. törzs): Tarnaszentmiklós – Pély gerincvezeték és leágazások (kiváltott légvezeték hossza: 5,8 km, földkábel hossza: 5,6 km), Hevesvezekény – Kisköre gerincvezeték (kiváltott légvezeték hossza: 4,3 km, földkábel hossza: 4,9 km)

1.4. „Légvezetékek cseréje földkábelre a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet területén” c. alprojekt

A projekt célja a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzetben – egy madárvédelmi szempontból szintén sok problémát okozó, veszélyes vezetékekkel rendelkező területen – egyes középfeszültségű légkábel szakaszok földkábelre történő kiváltása.

Érintett kábelszakaszok a Mezőkövesd – Kisköre vonalon (13. törzs): Szentistván – Négyes (kiváltott légvezeték hossza: 4 km, földkábel hossza: 4,1 km), Mezőnagymihály gerincvezeték (kiváltott légvezeték hossza: 4,3 km, földkábel hossza: 4,3 km)

1.5. „Madarakra veszélyes oszlopok szigetelése a BNPI működési területén (Bükkalja déli előterében középfeszültségű vezeték szakasz madárvédelmi szempontból történő szigetelése)” c. alprojekt

A projekt célja a Bükki Nemzeti Park déli előterében 30 km hosszú középfeszültségű vezeték szakasz madárvédelmi szempontból történő szigetelése. A vezeték szakaszok a Bükk hegység és peremterületei (HUNB10003) és a Borsodi-sík (HUNB10002) különleges madárvédelmi területek közt húzódnak.

A madárvédelmi területek közt jelentős napi és szezonális szintű madáraktivitás észlelhető, illetve a területen több fokozottan védett faj költ. A vezeték szakasz mentén folyamatosan észlelhető védett madarak pusztulása.

1.6. „Kételtű átjárók létesítése a BNPI működési területén” c. alprojekt

A projekt révén a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság működési területén belül két helyszínen a tavakhoz szaporodni igyekező kételtűeknek műúton történő biztonságos átvezetését segítjük elő.

A tervezett két helyszín és a beruházások főbb elemei: Bogács, Bogácsi-halastó (áteresz és beton terelőfal építése), Felsőtárkány, Szikla-tavak és az Oldalvölgyi-tavak (áteresz és beton terelőfal építése).

Mivel a kételtűfajok többségének a szaporodó-, teledő- és lakhelye nem ugyanazon az élőhelyen belül található, a téli veremlőhelyekről a peterakó helyek irányába meginduló vonulás alkalmával, az érintett útszakaszokon ezrelkelnek át a békák, helyenként egyéb kételtűek. A rendszeres békamentési akciók ellenére is jelentős békagázolásokat regisztráltunk az elmúlt években. Az út alatt megépítendő átjárók és a hozzájuk kapcsolódó terelőháló megépítésével célunk az, hogy nagymértékben csökkentjük a gázolások számát.

2. pályázat: A pélyi Ludas vizes élőhely-rehabilitációja (III. ütem)

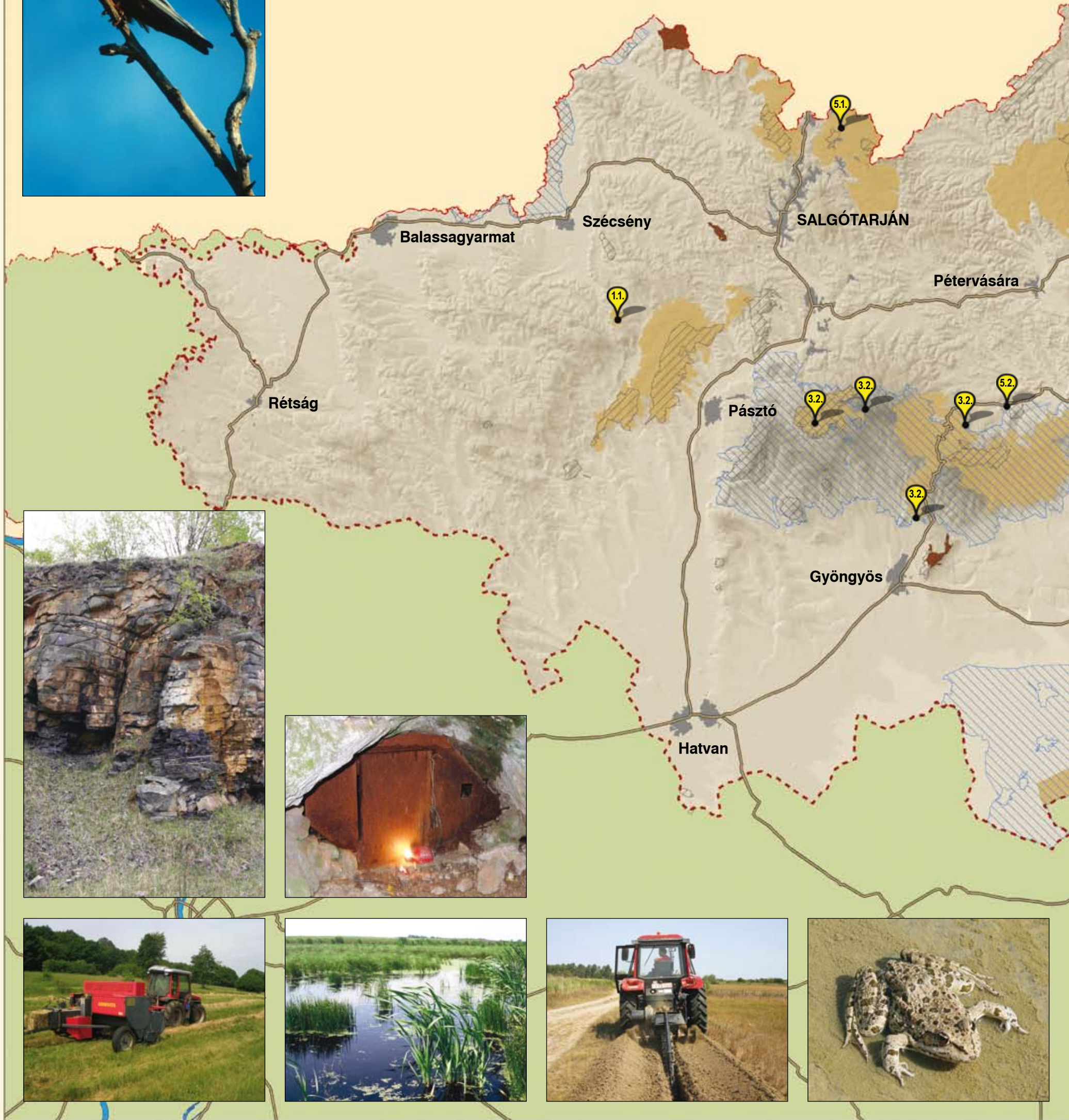
A projekt során a térség jelenlegi adottságaihoz igazodó komplex élőhelyfejlesztési tevékenység valósul meg. Ennek egyik fő eleme a napjainkra a kiszáradás, ezáltal a degradáció jeleit mutató vizes élőhelyek vízellátásának biztosítása, melynek során lehetőség nyílik mind a szikes tavakkal rokon nyílt, sekély vízű élőhely, mind pedig a sűrűbb vegetációjú mocsaras, fertős típus kialakítására. A tevékenység másik fő eleme a térség fás vegetációinak rekonstrukciója, ami leginkább a már meglévő elemek (fasorok, facsoportok), honos fa- és cserjefajokkal történő felújítását jelenti.

Gyülekező darvak a Borsodi-Mezőségben

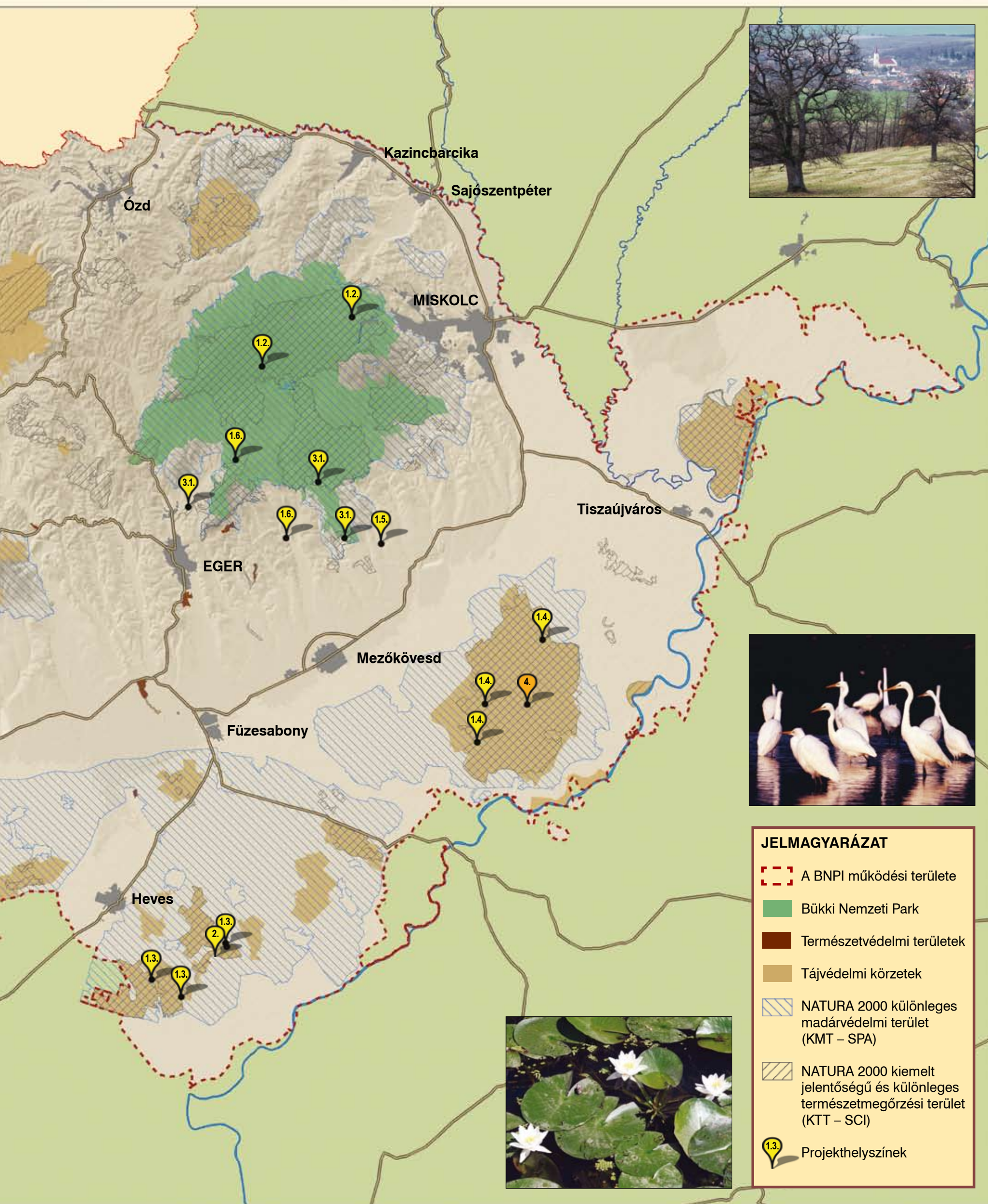

S Z L O V Á K I A

g KEOP pályázatainak helyszínei

350 000
0 20 40 50 km

JELMAGYARÁZAT

- A BNPI működési területe
- Bükki Nemzeti Park
- Természetvédelmi területek
- Tájvédelmi körzetek
- NATURA 2000 különleges madárvédelmi terület (KMT - SPA)
- NATURA 2000 kiemelt jelentőségű és különleges természetmegőrzési terület (KTT - SCI)
- Projekthelyszínek

3. pályázat: Élőhely-rekonstrukció és kezelés a mátrai rétek és a bükkaljai gyepek védett és NATURA 2000-es élőhelyein

3.1. „Gyeprekonstrukció a Bükk Nemzeti Park védett és védelemre tervezett területein” c. alprojekt

A projekt célja a Déli-Bükk előterében egy komplex élőhelyfejlesztési stratégia megvalósítása Eger, Cserépfalu és Tárd települések határában lévő három mintaterületen. A 3 éves élőhelykezelési program klasszikus elemei – a cserjeirtás, szárazítás, invazív növényfajok elleni védekezés, gépi és kézi nem fenntartó jellegű kézikaszálás – részben saját vagyongazdálkodásban, részben pedig a megvásárolni kívánt területeken zajlanak. A projekt által közvetlenül érintett teljes terület mintegy 254 ha, amelyből megközelítőleg 20 ha a megvásárolni kívánt terület.

Az élőhelyfejlesztés végső célja a hagyományos tájhasználat révén létrejött változatos élőhelystruktúra rekonstrukciója, az ezekhez kötődő életközösségek, továbbá az életközösségek legjelentősebb fajai (kiemelten a Natura 2000 jelölőfajok) fennmaradásának biztosítása, állományuk növelése, a tájképi értékek megőrzése.

A projekt során nem egy teljesen új állapot elérése a cél, hanem egy meglévő adottság továbbfejlesztése, a térségben fellelhető élőhelyi elemek (különböző gyeptípusok, erdőssztyepp jellegű élőhelyek) és az ezekhez köthető, kiemelt természeti értéket képviselő társulások és fajok fennmaradásának és működésének jövőbeni biztosítása. A beavatkozások révén egy olyan állapotot kívánunk létrehozni, amely a hagyományos tájhasználati módok újrateremtésével, vagy alacsony költségigényű természetvédelmi kezeléssel hosszú távon fenntartható.

A hegyi rétek ritka orchideafaja a gömböskosbor

A régi kutatótárók denevér-élőhelyek megóvását is szolgálják

3.2. „Rétrekonstrukció és élőhely-kezelés a Mátrai Tájegység védett és NATURA 2000 területein” c. alprojekt

A Mátra értékes hegyi rétjei, illetve zárt száraz és felszáraz gyepei számos ritka védett vagy fokozottan védett növény- és állatfajnak nyújtanak élőhelyet. A rétek kialakításában és fenntartásában a hagyományos mezőgazdálkodási tevékenység játszott jelentős szerepet, melynek megszűnése eredményeként a rétek állapota leromlott. Ennek igen látványos jele a beerdősülés, a fajkészlet változása és a biodiverzitás csökkenése.

A projekt közvetlen célja egy 3 éves élőhelykezelési program végrehajtása a Mátra négy különböző élőhelyén. A program klasszikus elemeket – cserjeirtás, szárazítás, invazív növényfajok elleni védekezés, gépi és kézi, nem fenntartó jellegű kaszálást – tartalmaz, részben saját vagyongazdálkodásban, részben pedig a megvásárolni kívánt területeken. A projekt által közvetlenül érintett teljes terület mintegy 168 ha (közvetlenül érintett terület mintegy 450 ha), a megvásárolni kívánt terület több mint 90 ha.

A projekt távoli célja a tervezési területek állapotromlásának megállítását, a becsérjesedő erdőerdősítő területeken a természetvédelmi célú réthelyreállítás.

4. pályázat: A Dél-borsodi Tájegység komplex élőhely-rehabilitációs programja II. ütemének megvalósítása

A projekt célja a Borsodi Mezőségben a természeti értékek számára ideális élőhelystruktúra helyreállítása, az ezekhez kötődő életközösségek, továbbá ezen életközösségekhez köthető zászolshajófajok (kiemelten a Natura 2000 jelölőfajok) fennmaradásának biztosítása, állományuk növelése. A térség jelenlegi adottságaihoz igazodó, megvalósításra váró komplex élőhelyfejlesztési tevékenység egyik fő eleme a napjainkra kiszáradó, ezáltal a degradáció jeleit mutató vizesélőhelyek vízellátásának biztosítása, a szükséges pontokon a kívánatos mennyiségű csapadékvíz visszatartása. Az elérendő projektcélhoz kapcsolódó feladatok az alábbi fő tevékenységek köré csoportosíthatók.

- A Tiszavalki-főcsatorna vízgyűjtő-területén lévő vizesélőhelyek belvízelvezető árcai mederprofiljának rendezése, a belvizek ökológiailag szükséges mennyiségének visszatartását szolgáló műtárgyak kiépítése.

A projekt keretében elsődleges cél a területet behálózó folyómeder-maradványok,

A rétrekonstrukció kezdő lépése a szárazítás

nyok, és az azokban vezetett belvízelvezető csatornarendszer műtárgyakkal történő „belépcsőzése” és ennek segítségével a kívánatos mennyiségű csapadékvíz visszatartása.

A műtárgyak egy része egyben a természetvédelmi kezelést szolgáló tevékenység segítése céljából kialakításra kerülő úthálózat átjárója is lesz. Ezzel a Borsodi Mezőség Tájvédelmi Körzet központi tömbjében található dűlőút rendszer úgy alakítható át, hogy azokon a tájfenntartó gazdálkodást végző bérlők a kaszálóikat, legelőiket, szántóikat a terület védett állatvilágának a legkisebb zavarásával tudják megközelíteni.

- A tevékenység másik fő eleme a térség fás vegetációinak 5 hektáron történő rekonstrukciója: a folyómeder maradványokat szegélyező erdőszávok és a kis pusztai szárnykerdők felújítása kisebb facsportokkal, őshonos fa- és cserjefajokkal.

A fejlesztés nem előzmények nélküli, hiszen a tervezett tevékenységek egy élőhely-megőrzési folyamat II. ütemét alkotják, amely a korábbi beruházások során kialakított rendszer továbbépítését szolgálja. A megvalósítandó fejlesztés azonban korántsem jelenti a területen folyó munka végét.

5. pályázat: Földtani természeti értékek védelme a BNPI működési területén

5.1. „Nógrádi bányák rehabilitációja I. ütem” c. alprojekt

Jelen alprojekt célja a Karancs–Medves Tájvédelmi Körzet területén lévő felhagyott baltabányák közül a Közép-bányában és egy abból nyíló másik bányában a kijelölt geológiai alapszelvény és a feltároló földtani értékek természeti állapotának hatékony és korszerű megőrzése, illetve helyreállítása, a balesetveszélyes állapotok megszüntetése. Közép-bányában kijelölt geológiai alapszelvény helyreállítása, jó állapotának hosszú távú biztosítása, a bányafalakban és a bányaudvaron feltároló földtani értékek (különböző bazalt és bazalttufa változatok, az ún. „kristálytufa”) tanulmányozhatóságot biztosító feltárása, hosszú távú megőrzése.

A bányafalak meggyengült részeinek tisztítása, kopogózása, rámolása révén hosszú időszakra megszüntethető a kőzetpergésből, kőzethullásból eredő balesetveszélyes állapotok. A terület biztonságát növeli a bányafal alatt kiépített védőtöltés, valamint a bányafal felső peremén kialakított védőkorlát.

5.2. „Egy XIX. századi érces kutatótáró rehabilitációja, denevérvédelmi szempontok szerinti bejárat kialakításával” c. alprojekt

Az alprojekt célja a Mátrai tájegység HUBN20044 kódszámú Natura 2000 hálózathoz tartozó különleges természetmegőrzési területen lévő 19. században hajtott érckutató táró (Antal-táró) által feltárt földtani értékek természeti állapotának hatékony és korszerű megőrzése, illetve helyreállítása, az élet- és balesetveszélyes állapotok megszüntetése. Továbbá a táróban élő – a Natura 2000 kijelölést indokoló – több ezres denevérkolónia élőhelyének biztonságos fenntartása, a táró bejáratának denevérvédelmi szempontú kialakítása. A pályázat során megtörténik a táróban feltároló földtani értékek helyreállítása, jó állapotának hosszú távú biztosítása, a különféle átalakulást szenvedett kőzetek tanulmányozhatóságot biztosító feltárása, hosszú távú megőrzése. Megerősítésre kerülnek a vágat meggyengült részei, elvégzik az omlások kikutatását, és megszüntetik az életveszélyes állapotokat. A főte és a vágatfal kopogózása, rámolása révén hosszú időszakra megszüntethető a kőzetpergésből, kőzethullásból eredő balesetveszélyes állapotok is.

A „szén-dioxid-zsákok” felszámolásával az ember számára életveszélyes állapotok és a vágatban élő denevérkolónia veszélyeztetése szűnnek meg. A meggyengült vágatszakszok és a bejárat megerősítésével, kiépítésével a denevér-élőhely fenntartása, megsemmisülésének megelőzése, a táró bejáratának denevérvédelmi szempontú kialakítása valósul meg.

Vizesélőhely-rehabilitáció: Zsilip az Inérháti-főcsatornán

Jelen kiadvány a Zöld Horizont melléklete.

Felelős kiadó: **Duska József** igazgató
Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
ISSN 1788-2567

Összeállította: **Dudás György**
Fényképeket készítette: **Baczur János, Baráz Csaba, Bodnár Mihály, Dudás György, Fitala Csaba, Holló Sándor, Ilonczai Zoltán, Kiss Gábor, Schmotzer András, Sziitta Tamás, Urbán László, BNPI Archívum**